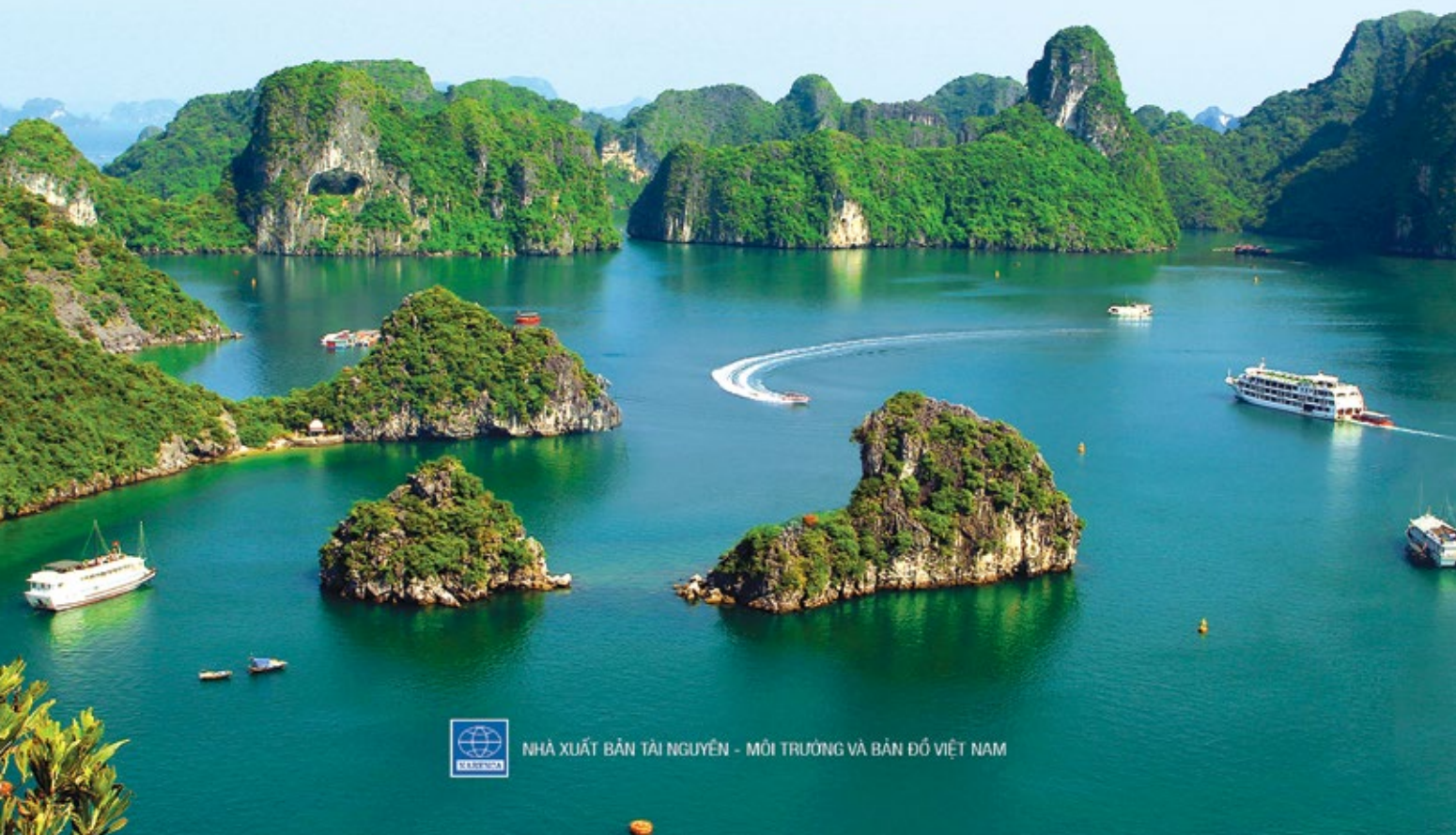

Sách ảnh
VỀ CÁC VƯỜN DI SẢN ASEAN
CỦA VIỆT NAM

MỞ ĐẦU

Trải dài từ đỉnh Hoàng Liên mây phủ đến rừng ngập mặn phương Nam, Việt Nam là nơi hội tụ những hệ sinh thái đặc sắc bậc nhất Đông Nam Á. Đến nay, Việt Nam đã có hệ thống 178 khu bảo tồn thiên nhiên, trong đó, nổi bật lên là:

- 09 *Khu Ramsar;*
- 11 *Khu dự trữ sinh quyển thế giới;*
- 04 *Công viên địa chất toàn cầu;*
- 05 *Khu Di sản thiên nhiên thế giới;*
- 15 *Vườn Di sản ASEAN.*

Các khu vực này đã khẳng định tầm quan trọng của đa dạng sinh học Việt Nam trong khu vực và trên thế giới.

15 Vườn Di sản ASEAN là những viên ngọc xanh, lưu giữ đa dạng sinh học, văn hóa bản địa và tinh thần chung sống hài hòa giữa con người và thiên nhiên.

TỔNG QUAN VỀ CHƯƠNG TRÌNH VƯỜN DI SẢN ASEAN

(ASEAN Heritage Parks Program)

Chương trình **Vườn di sản ASEAN** (ASEAN Heritage Parks Program) được Bộ trưởng Môi trường các nước ASEAN tuyên bố từ năm 1984. Đây là một trong những Chương trình nổi bật và có ý nghĩa quan trọng bậc nhất trong việc bảo tồn thiên nhiên và đa dạng sinh học của khu vực ASEAN.

Đến nay, trên toàn ASEAN, đã có 69 **Vườn di sản ASEAN** được công nhận, góp phần **nâng cao nhận thức của người dân trong khu vực về giá trị vô giá của thiên nhiên**; tăng cường hợp tác trong quản lý bền vững tài nguyên thiên nhiên, ứng phó với biến đổi khí hậu và phát triển du lịch sinh thái gắn với bảo tồn.

VƯỜN QUỐC GIA KON KA KINH

Tỉnh Gia Lai

Năm công bố là AHP: Ngày 18 tháng 12 năm 2003, tại lễ ký kết Tuyên bố ASEAN về các công viên di sản.

Vườn quốc gia Kon Ka Kinh là một tài sản sinh thái lớn với giá trị đa dạng sinh học được công nhận toàn cầu. Vườn quốc gia này có hệ thống rừng tự nhiên rộng lớn với hàng nghìn loài thực vật và động vật, trong đó nhiều loài đặc hữu và nguy cấp như cò xám, voọc chà và chân xám, khỉ đuôi lợn Trường Sơn..., góp phần quan trọng trong bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển du lịch sinh thái bền vững cho khu vực.

DIỆN TÍCH: 417,8 km²

DANH HIỆU QUỐC TẾ KHÁC: Vườn quốc gia Kon Ka Kinh là vùng lõi của Khu dự trữ sinh quyển thế giới Cao nguyên Kon Hà Nừng

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Điểm cao nhất trong công viên là núi Kon Ka Kinh, cao 1.748 mét so với mực nước biển, trong khi khu vực phía tây nam có độ cao dưới 700 mét. Người dân ở địa phương nơi đây sống phụ thuộc vào tài nguyên của công viên để lấy củi, mật ong, mây và ít nhất 110 loại cây thuốc.

Vườn quốc gia Kon Ka Kinh có diện tích 41.780 (ha), nằm ở vùng Đông Bắc tỉnh Gia Lai, trên địa giới hành chính của các xã Đăk Roong, Kroong và Kon Pné (huyện Kbang), xã Hà Đông (huyện Đăk Đoa) và xã Ayun (huyện Mang Yang).

 Hệ thực vật độc đáo: Công viên là nơi cư trú của loài po mu (*Fokienia hodginsii*) hoặc cây bách Phúc Kiến sắp bị đe dọa, và các loài đặc hữu như *Pinus dalatensis*, *Craibiodendron scleranthum*, *Azelia xylocarpa*, *Calamus poilanei*, *Dalbergia cochinchinensis*, *Dialium cochinchinensis*, *Alchornea annamica*, *Baccaurea silvestris*, *Dendrobium ochraceum*, và *Củ hành hiepii*.

 Hệ động vật độc đáo: Các loài bị đe dọa bao gồm các loài đặc hữu của Đông Dương

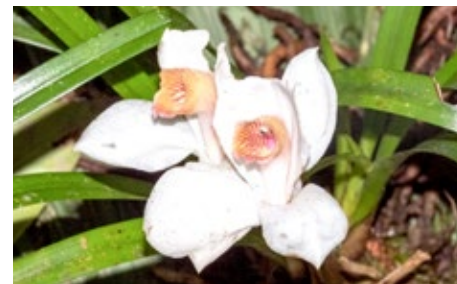
như vượn má vàng, vượn lang đen (*Pygathrix nemaeus*) và hươu muntjac Trường Sơn (*Muntiacus truongsonensis*).

 Các kiểu hệ sinh thái: Các loại rừng bao gồm rừng thường xanh trên núi, rừng hỗn hợp lá kim và rừng lá rộng.

Trong số các thác nước, suối và hồ có thể tìm thấy ở Vườn quốc gia Kon Ka Kinh, điểm thu hút chính là Hồ Biên Hồ, hay Hồ Tô Nùng. Nước hồ trong vắt cho phép du khách nhìn thấy cá bơi lội dưới nước; đó là lý do tại sao hồ được gọi là “Viên ngọc của Pleiku”.

 Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Du khách đến Vườn quốc gia Kon Ka Kinh cũng có thể tham gia các hoạt động như: leo núi và ngắm chim.

 Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA HOÀNG LIÊN

Tỉnh Lào Cai, tỉnh Lai Châu

Năm công bố là AHP: Ngày 18 tháng 12 năm 2003, tại lễ ký kết Tuyên bố ASEAN về các công viên di sản.

Nằm trọn trên dãy Hoàng Liên Sơn hùng vĩ, Vườn Quốc gia Hoàng Liên là “ngân hàng gen” khổng lồ lưu giữ sự đa dạng sinh học quý giá với gần 3.000 loài thực vật và hơn 555 loài động vật có xương sống, trong đó nhiều loài quý, hiếm và đặc hữu.

DIỆN TÍCH: 298,45 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ thực vật độc đáo: Các loài thực vật quý hiếm bao gồm cây bách Phúc Kiến (*Fokienia hodginsii*) đang bị đe dọa trên toàn cầu và cây bách xanh. Các loài cây phổ biến khác bao gồm thông Vạn Sam Hoàng Liên đặc hữu; Thích Tây Bàng; và Thích Sa Pa, cùng các loài cây lá kim đặc hữu như *Amentotaxus yunnanensis*; *Calocedrus macrolepus*; *Cupressus duclouxiana*; và *Taiwania cryptomeriodes*.

Hệ động vật độc đáo: Sóc, dơi và vượn. Công viên còn là nơi sinh sống của các loài động vật vùng Himalaya không tìm thấy ở bất kỳ nơi nào khác tại Việt Nam, như chim chích mỏ mảnh, chim bắt ruồi xanh, chim chích cánh ngắn Gould, chim ác là mỏ vàng, chim sẻ mào và chim yuhina cổ trắng.

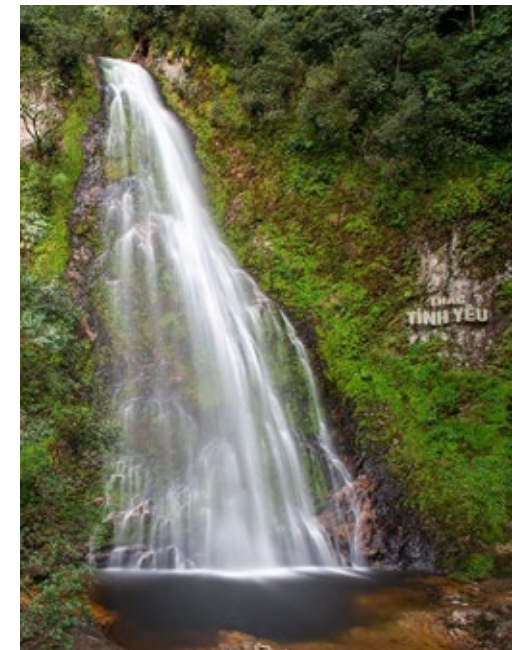
Các kiểu hệ sinh thái: Các loại rừng bao gồm rừng thường xanh khô cận núi; rừng rụng lá nhiệt đới trên núi; và rừng cận núi cao; đất nông nghiệp, đất cây bụi và thảo nguyên.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Du khách có thể leo lên đỉnh núi Fansipan, đi qua vườn lan Hàm Rồng, tham quan thị trấn Sa Pa và các điểm tham quan tự nhiên khác như thác Thác Bạc, hang Thủy Công, hang Giò, cổng Trấn và rừng Trúc.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA BA BỂ

Tỉnh Thái Nguyên (tỉnh Bắc Kạn cũ)

Năm công bố là AHP: Ngày 18 tháng 12 năm 2003, tại lễ ký kết Tuyên bố ASEAN về các công viên di sản.

Vườn được đặt tên theo hồ Ba Bể, hồ nước ngọt tự nhiên lớn nhất và cao nhất Việt Nam, nằm ở độ cao khoảng 150 mét so với mực nước biển. Ba Bể có nghĩa là “ba hồ”, hoặc “Slam Pe” trong tiếng Tày địa phương. Ba hồ đó là: Pe Leng, Pe Lu và Pe Lam. Ba Bể đôi khi được gọi là “Vịnh Hạ Long trên cạn”.

DIỆN TÍCH: 100,48 km²

CÁC TÊN GỌI QUỐC TẾ KHÁC: Khu RAMSAR Ba Bể

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ động vật độc đáo: Các loài động vật có vú quan trọng nhất cần được bảo tồn là khỉ Langur Francois (*Trachypithecus francoisi*) và cây hương sọc Owston (*Hemigulus ownstoni*). Loài kỳ nhông Việt Nam (*Paramesotriton deloustali*) mới được phát hiện gần đây trong các dòng suối thuộc vùng đệm.

Các kiểu hệ sinh thái: Môi trường sống điển hình là hồ nước ngọt, đá vôi và rừng thường xanh vùng đất thấp.

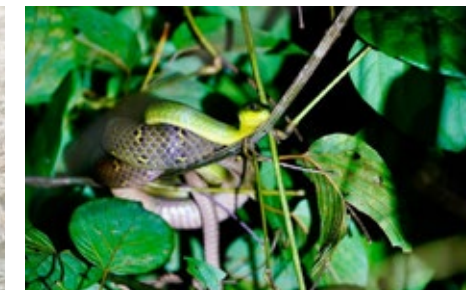
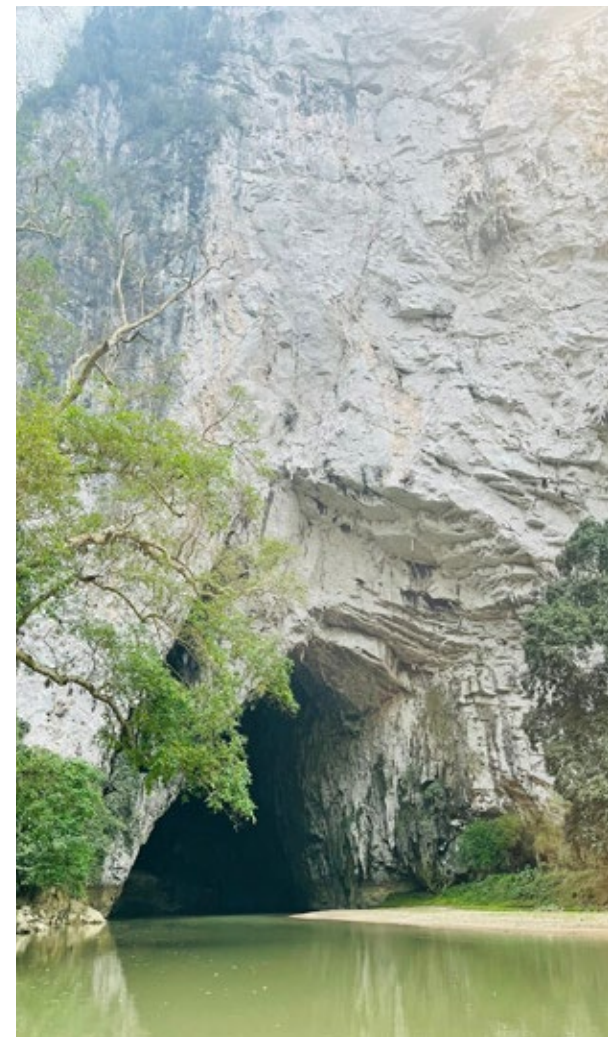

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái:

Những điểm thú vị trong Vườn bao gồm thác nước và ao hồ. Du khách có thể tham gia các tour tham quan trên Hồ Ba Bể với làn nước xanh như ngọc hay đi bộ xuyên qua thung lũng, rừng và hang động, cũng như ghé thăm các làng địa phương.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA CHƯ MÔM RÂY

Tỉnh Quảng Ngãi (tỉnh Kon Tum cũ)

Năm công bố là AHP: Ngày 18 tháng 12 năm 2003, tại lễ ký kết Tuyên bố ASEAN về các công viên di sản.

Vườn quốc gia được đặt tên theo ngọn núi Chư Mom Rây, ngọn núi cao nhất trong khu vực với độ cao 1.773m. Vườn quốc gia Chư Mom Rây nằm liền kề với Vườn quốc gia Virachey ở các tỉnh Stung Treng, Ratanakiri của Campuchia và Khu bảo tồn thiên nhiên Đông Nam Ghong ở tỉnh Attapeu của Lào.

DIỆN TÍCH: 100,48 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ thực vật độc đáo: Vườn là nơi sinh sống của hai loài lan được cho là đặc hữu của miền Nam Đông Dương: *Coelogyne schltesii* và *Bulbophyllum amitinandii*.

Hệ động vật độc đáo: Hổ, voi châu Á, bò tót và bò rừng đã được ghi nhận sống trong Vườn quốc gia. Nơi đây cũng là nơi sinh sống của các loài chim bị đe dọa trên toàn cầu và có phạm vi phân bố hạn chế, bao gồm gà lôi công Germain (*Polyplectron germaini*) và chim họa mi đầu đen (*Garrulax milleti*).

Các kiểu hệ sinh thái: Các kiểu rừng chính bao gồm rừng thường xanh vùng đất thấp, rừng thường xanh vùng núi thấp, rừng bán thường xanh vùng đất thấp, rừng tre và đồng cỏ.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Tham quan sinh thái: các điểm tham quan bổ sung trong công viên bao gồm Chũng viện, Bảo tàng Dân tộc vùng núi, Nhà thờ gỗ và Nhà tù Kontum.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA U MINH THƯỢNG

Tỉnh An Giang (tỉnh Kiên Giang cũ)

Năm công bố là AHP: 2012

Vườn quốc gia U Minh Thượng là một trong hai khu vực rừng đầm lầy than bùn quan trọng còn sót lại ở Việt Nam cùng với U Minh Hạ. Với vai trò điều tiết nước, lưu trữ carbon và bảo vệ môi trường sinh thái vùng hạ lưu, U Minh Thượng không chỉ là “lá phổi xanh” của tỉnh mà còn được đánh giá là một trong ba địa điểm ưu tiên cao nhất về bảo tồn đất ngập nước ở Đồng bằng sông Cửu Long, một trong những khu rừng ngập nước có giá trị bảo tồn hàng đầu ở Việt Nam.

DIỆN TÍCH: 218 km²

DANH HIỆU QUỐC TẾ KHÁC: Khu RAMSAR U Minh Thượng, Khu dự trữ sinh quyển thế giới U Minh Thượng

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ thực vật độc đáo: Các loài thực vật đáng chú ý bao gồm bèo tấm (*Lemna tenera*), loài này hiếm gặp trong phạm vi phân bố ở Đông Nam Á nhưng lại phổ biến ở U Minh Thượng; trầm trà (*Melaleuca cajuputi*); sậy (*Phragmites vallatoria*); và cỏ linh lăng (*Cayratia trifolia*).

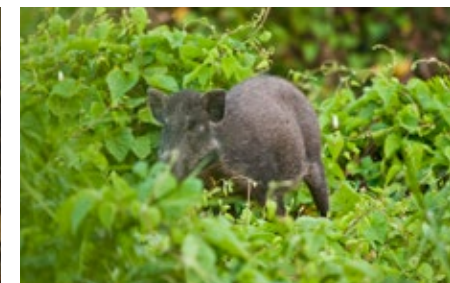
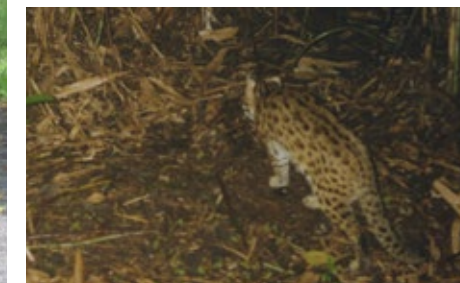
Hệ động vật độc đáo: Các loài quan trọng bao gồm rái cá móng vuốt nhỏ phương Đông (*Aonyx cinere a*); tê tê Sunda (*Manis javanicus*); cây hương đốm lớn (*Viverra megaspila*); chim lặn phương Đông (*Anhinga melanogaster*); bồ nông mỏ đốm (*Pelecanus philippensis*); cò mỏ đỏ (*Mycteria leucocephala*); cò mỏ đỏ nhỏ (*Leptoptilos javanicus*); cò quăm đầu đen (*Threskiornis melanocephalus*); cò quăm bóng (*Plegadis falcinellus*); đại bàng đốm lớn (*Aquila clanga*); đại bàng cá đầu xám (*Ichthyophaga ichthyaetus*); và chim dẹt vàng châu Á (*Ploceus hypoxanthus*).

Các kiểu hệ sinh thái: HST đất ngập nước, bao gồm rừng tràm bán tự nhiên, đồng cỏ ngập nước theo mùa và đầm lầy mở.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Vườn có ý nghĩa lịch sử vì khu vực này từng được lực lượng kháng chiến sử dụng làm căn cứ trong Chiến tranh Đông Dương lần thứ nhất và lần thứ hai. Cảnh hoàng hôn trong công viên rất tuyệt vời khi hàng ngàn loài chim trở về tổ từ các khu vực kiếm ăn; khu rừng tràm ngập động vật hoang dã và tiếng kêu của khỉ và lợn rừng.

VƯỜN QUỐC GIA BÁI TỬ LONG

Tỉnh Quảng Ninh
Năm công bố là AHP: 2016

Vườn quốc gia Bái Tử Long sở hữu những hệ sinh thái độc đáo nhất Đông Nam Á, với cả rừng nguyên sinh, biển, vùng triều và rạn san hô còn khá nguyên vẹn - một trường hợp đặc biệt hiếm có trong hệ thống vườn quốc gia Việt Nam và thế giới, được xem như là “kho báu sinh quyển” của vùng Đông Bắc.

DIỆN TÍCH: 157,83 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ thực vật độc đáo: Hệ sinh thái rừng ngập mặn phân bố rộng rãi (Áng Cối Lim), được đánh giá là độc đáo nhất ở Đông Nam Á về mặt sinh thái, khoa học, giáo dục và đào tạo. Bằng chứng về một quá trình sinh thái đáng chú ý đã được quan sát tại đây - sự hình thành hệ sinh thái Tùng Áng. Quá trình này liên quan đến sự hội tụ của nước biển và nước ngọt dẫn đến sự hình thành nước lợ. Rừng ngập mặn lâu năm phát triển mạnh trong các hệ sinh thái Tùng Áng này.

Hệ động vật độc đáo: Vườn quốc gia Bái Tử Long là nơi sinh sản của nhiều loài động vật quý hiếm và có nguy cơ tuyệt chủng, trong đó có rùa biển mỏ xanh.

Các kiểu hệ sinh thái: Phía Bắc đảo - “vùng núi” trên nền đá trầm tích (bao gồm đá sa thạch, đá cuội kết, đá arkose) chiếm gần một phần ba diện tích đảo (hơn 400 ha).

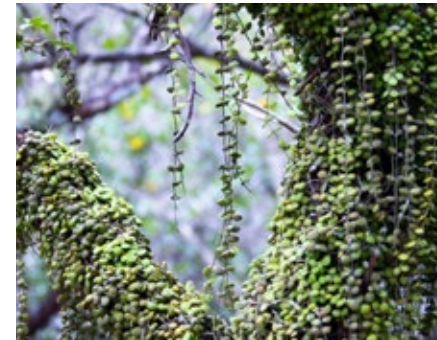
Phía Nam đảo - vùng núi đá vôi đặc trưng bởi địa hình Karst với nhiều hang động và “tùng áng” (nông trại thung lũng ngập nước) (hơn 1.100 ha); Hệ sinh thái rừng ngập mặn (Áng Cối Lim) phân bố rộng rãi, được đánh giá là độc đáo nhất ở Đông Nam Á về mặt sinh thái, khoa học và giáo dục đào tạo.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái:
Nuôi trồng và đánh bắt cá cũng như các hoạt động thường nhật của người dân địa phương thể hiện một số nét văn hóa độc đáo của các vùng ven biển và đảo.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA VŨ QUANG

Tỉnh Hà Tĩnh

Năm công bố là AHP: 2018

Vườn quốc gia Vũ Quang được biết đến là nơi lưu giữ nhiều nguồn gen rất có giá trị cho công tác bảo tồn. Nơi đây đã phát hiện và công bố hai loài thú mới cho khoa học - Sao la (*Pseudoryx nghetinhensis*) và Mang lớn (*Megamuntiacus vuquangensis*) - những khám phá gây chấn động giới sinh học quốc tế và khẳng định tầm quan trọng độc đáo của vùng sinh thái Trường Sơn trong bảo tồn đa dạng sinh học.

DIỆN TÍCH: 656,225 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Gần 1.800 loài thuộc 737 chi, 202 họ thực vật, trong đó có 131 loài nguy cấp.

Động vật có vú: 94 loài đã được ghi nhận, trong đó 46 loài nằm trong Sách đỏ Việt Nam và Danh sách đỏ IUCN. **Chim:** 315 loài, trong đó 38 loài nằm trong Sách đỏ Việt Nam năm 2007, Nghị định 32 và CITES. **Cá:** 88 loài. **Lưỡng cư - bò sát:** 89 loài. **Bướm:** 316 loài. **Kiến:** 118 loài. **Nhện:** 38 loài.

Hệ thực vật độc đáo: Trong tổng số loài thực vật được ghi nhận tại Vườn quốc gia Vũ Quang, có 94 loài quý hiếm và có nguy cơ tuyệt chủng. Các loài thực vật chiếm ưu thế bao gồm họ Lan (108 loài), họ Dâm bụt (81 loài), họ Gừng (hơn 76 loài); 686 loài được coi là cây thuốc.

Hệ động vật độc đáo: Các loài đặc hữu bao gồm Sao la - *Pseudoryx nghetinhensis*, một loài động vật có vú lớn mới chưa từng được mô tả trước đây (phát hiện năm 1992) và Mang lớn - *Megamuntiacus vuquangensis* được phát hiện năm 1993.

Nơi đây là nhà của các loài động vật bị đe dọa trên toàn cầu khác như bò tót *Bos gaurus*, đười ươi chân đen *Pygathrix nemaeus*. Các loài đặc hữu khác bao gồm ốc *Nesolagus timinsi* và nhiều loài động vật quý hiếm như voi, hổ, bò tót, Saola, *Pygathrix nemaeus*, *Nomascus leucogenys*, *Nesolagus timinsi*, *Bos gaurus*, *Trachypithecus hatinhensis*, *Pygathrix nemaeus* và nhiều loài chim quý hiếm khác.

Các kiểu hệ sinh thái: Hệ sinh thái rừng với hệ thống sông ngòi.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Các điểm tham quan trong khu vực quản lý; Tuyến tham quan đền chùa: Thành Phan Đình Phùng, suối Đầu Rỗng, rừng Cảnh Tiên; và tuyến tham quan thác nước: thác Thăng Ngày, hồ ngầm Cồn Du.

VƯỜN QUỐC GIA BIDOUP NÚI BÀ

Tỉnh Lâm Đồng
Năm công bố là AHP: 2018

Vườn quốc gia Bidoup-Núi Bà không chỉ được đánh giá là một trong những trung tâm đa dạng sinh học hàng đầu Việt Nam với rừng nguyên sinh phong phú và hàng nghìn loài động - thực vật quý hiếm, mà còn là một trong ba khu vực chim quan trọng (IBA) của cả nước, nằm trong 221 vùng chim đặc hữu toàn cầu. Điều này khẳng định vị thế đặc biệt của Bidoup-Núi Bà trong công tác bảo tồn sinh học, đặc biệt là các loài chim và hệ sinh thái rừng độc đáo tại cao nguyên Lâm Viên (cao nguyên Lang Biang).

DIỆN TÍCH: 550,53 km²

CÁC TÊN GỌI QUỐC TẾ KHÁC: Vườn quốc gia Bidoup-Núi Bà là vùng lõi của Khu dự trữ sinh quyển Langbiang được UNESCO công nhận năm 2015.

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Có 131 loài động vật có vú, chiếm ít nhất 42,25% tổng số loài động vật có vú đã biết ở Việt Nam. Có 304 loài chim (36,19%) trong tổng số 840 loài chim đã biết trong cả nước. Tổng cộng có 91 loài bò sát, 78 loài lưỡng cư, 44 loài cá nước ngọt và 125 loài bướm được ghi nhận trong công viên. Phần lớn các sinh vật sống được xác định là thực vật với 1.952 loài (815 chi và 180 họ thực vật có mạch). Con số này chiếm ít nhất 14,17% tổng số loài thực vật đã biết ở Việt Nam, được ghi nhận là 13.766 loài. Có 44 loài thuộc 7 họ cá nước ngọt được ghi nhận trong công viên. Trong số 7 họ, họ Cyprinidae có số lượng loài cao nhất (18 loài), tiếp theo là họ Balitoridae với 16 loài.

Hệ thực vật độc đáo: Trong các loài cây lá kim, Thông krempfii và Thông dalatensis là hai loài đặc hữu hẹp chỉ tìm thấy ở vườn quốc gia và các khu vực xung quanh. Tại khu vực rừng Elfin, người ta tìm thấy loài hoa thuộc họ Ericaceae là Đỗ quyên exelsum. Các cây chịu lửa như Helicia niligirica, Lyonia ovalifolia, Quercus lanata. Các loài bị đe dọa toàn cầu như Cycas micholitzii (VU), Afzelia xylocarpa (EN), cũng như Lithocarpus truncatus, Magnolia baillonii và Anoectochilus setaceus đều được tìm thấy trong khu vực. Ba mươi chín loài thực vật là đặc hữu của vùng Bidoup, theo tên địa lý ở cao nguyên Đà Lạt, bao gồm 10 loài có tên dalatensis và 11 loài có tên bidoupensis và một loài đặc hữu rất hẹp Pinus krempfii.

Hệ động vật độc đáo: Vượn má đỏ Nomascus gabriellae, một loài linh trưởng đặc hữu của Nam Đông Dương, đang bị đe dọa trên toàn cầu, lại khá phổ biến ở một số khu vực trong công viên. Hai loài động vật móng guốc chẵn (Artiodactyla) được liệt kê là bị đe dọa ở cấp quốc gia và toàn cầu (VAST 2007 và IUCN 2016): Bò tót Bos gaurus và Sơn dương Sumatra Capricornis sumatraensis; Nai muntjac đỏ phương Nam Muntiacus muntjak được VAST (2007) xếp vào

danh sách loài dễ bị tổn thương ở cấp quốc gia. Dơi cánh lông nhỏ Harpiocephalus harpia được VAST (2007) xếp vào danh sách loài bị đe dọa ở cấp quốc gia và Dơi mũi ống Đà Lạt Murina harpioloides là loài đặc hữu của cao nguyên Đà Lạt. Các loài thuộc họ Muridae, với nhiều loài đặc hữu của Tây Nguyên và thậm chí chỉ có ở cao nguyên Đà Lạt. Bộ Chim (Passeriformes) rất phong phú. Hơn 20% số loài bướm trong khu vực chỉ được tìm thấy ở Vườn quốc gia Bidoup-Núi Bà. Hai loài bướm Teinopalpus aureus và Troides helena được liệt kê trong Phụ lục II của CITES. 18 trong số 304 loài chim được liệt kê là bị đe dọa ở cấp quốc gia và toàn cầu (VAST 2007 và IUCN 2016) hoặc được liệt kê là loài được bảo vệ quốc gia theo Nghị định số 32/2006 của Thủ tướng Chính phủ. Các loài chim đặc hữu bao gồm chim sẻ xanh Việt Nam Carduelis monguilloti, chim bách thanh mào xám Crocias langbianis và chim khướu cổ khoang Trochalopteron yersini.

Các kiểu hệ sinh thái: Hệ sinh thái vùng đất thấp, hệ sinh thái karst và hệ sinh thái vùng núi thấp.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Vườn quốc gia có nhiều loại hình du lịch sinh thái như leo núi, đạp xe khám phá thiên nhiên, chèo thuyền, v.v. Việc dễ dàng tiếp cận từ hai trung tâm du lịch lớn Đà Lạt và Nha Trang cũng là một cơ hội phát triển du lịch sinh thái trong công viên. Hiện tại, Vườn Quốc gia đang có các chương trình xây dựng vườn bách thảo và vườn thú bán hoang dã (safari).

Liên hệ:

KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN NGỌC LINH

Tỉnh Quảng Ngãi (tỉnh Kon Tum cũ)

Năm công bố là AHP: 2019

Khu BTTN Ngọc Linh là kho tàng đa dạng sinh học lớn của Việt Nam với hệ động thực vật vô cùng phong phú và đa dạng. Không chỉ thế, Ngọc Linh còn là nơi đầu nguồn của nhiều con sông lớn Đắk Pô Kô, Đắk Bla (Kon Tum), Thu Bồn (Quảng Nam)... có tác dụng cân bằng môi trường sinh thái trong khu vực.

DIỆN TÍCH: 547,623 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Thống kê được 1.091 loài thực vật có mạch; 676 loài động vật có xương sống; 65 loài bò sát và lưỡng cư; 326 loài bướm; 234 loài chim.

 Hệ thực vật độc đáo: 161 loài đặc hữu, trong đó có nhân sâm Ngọc Linh (*Panax vietnamensis*).

 Hệ động vật độc đáo: Loài chim đặc hữu của Việt Nam là *Garrulax ngoclinhensis*; các loài thú đặc hữu bao gồm *Pygathrix cinerea*, *Nomascus gabriellae*, *Nesolagus timminsi*, *Muntiacus vuquangensis*, *Muntiacus truongsonensis* và hai loài Soricomorpha mới được phát hiện (*Crocidura sokolovi* và *Crocidura zaisevi*). 8 loài linh trưởng tiêu biểu *Macaca leonia*, *Pygathrix cinerea*, *Nomascus gabriellae*; 14 loài bò sát và lưỡng cư quý hiếm như *Python molurus* và *Ophiophagus hannah*.

Các kiểu hệ sinh thái: Rừng lá rộng thường xanh cận nhiệt đới vùng núi trung bình, Rừng lá rộng thường xanh cận nhiệt đới vùng núi thấp, Rừng lá rộng thường xanh nhiệt đới.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Là khu vực giàu tiềm năng bao gồm cảnh quan núi non hùng vĩ và rừng nguyên sinh; núi, sông, thác nước cùng với các giá trị văn hóa như núi Ngọc Linh với đỉnh cao nhất 2.604 m và thung lũng Ngọc Rỗng, còn được gọi là thung lũng “mất tích”, gắn liền với nhiều câu chuyện bí ẩn chưa được khám phá ở Khu bảo tồn thiên.

VƯỜN QUỐC GIA LÒ GÒ-XA MÁT

Tỉnh Tây Ninh

Năm công bố là AHP: 2019

Nằm ở vùng chuyển tiếp giữa Tây Nguyên, Nam Nguyên và Đồng bằng sông Cửu Long, Vườn quốc gia Lò Gò-Xa Mát có địa hình đồi núi thấp, đồng cỏ ngập nước theo mùa và đầm lầy, sông suối tự nhiên... Sự kết hợp này rất hiếm thấy ở bất kỳ nơi nào khác tại Việt Nam. Đây là khu vực chim quan trọng do sự hiện diện của một số loài chim bị đe dọa trên toàn cầu và các loài có phạm vi phân bố hạn chế.

DIỆN TÍCH: 173,943 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Đã thống kê 705 loài thực vật thuộc 116 họ và 5 ngành thực vật có mạch; 42 loài động vật có vú, 203 loài chim, 84 loài bò sát và 89 loài cá; 128 loài côn trùng.

Hệ thực vật độc đáo: Các loài đặc hữu và cận đặc hữu bao gồm 3 nhóm: (1) các loài như *Habenaria rostrata*, *Pectelis susannae*, *Dendrobium leonis* và *Micropera pallida* (Orchidaceae) chỉ phân bố ở các khu rừng dipterocarp ở miền Nam Đông Dương, từ phía Đông Thái Lan đến Campuchia và một số vùng ở miền Nam Việt Nam; (2) các loài như *Colona auriculata* (Tiliaceae), *Dalechampia falcata* (Euphorbiaceae) và *Decaschistia parviflora* (Malvaceae) là loài đặc hữu của Việt Nam và một số tỉnh lân cận của Campuchia; và (3) các loài như *Malleola seidenfadenii* (Orchidaceae), *Phoenix loureiroi* (Arecaceae) và *Villarsia rhomboidalis* (Menyanthaceae) là loài đặc hữu của Đông Dương (Việt Nam, Lào và Campuchia).

Hệ động vật độc đáo: Các loài động vật có vú đang bị đe dọa bao gồm các loài khỉ langur: *Trachypithecus germaini* và *Pygathrix nigripes* (IUCN); các loài bò sát đang bị đe dọa bao gồm Rùa đầu vàng (*Heosemys annandalii*) và *Indotestudo*

elongata (*Indotestudo elongata*) cùng một số loài động vật có vú; chim và các loài khác dễ bị tổn thương, cùng với loài tê tê Sunda cũng đang bị đe dọa nghiêm trọng.

Các kiểu hệ sinh thái: Rừng lá rộng thường xanh nguyên sinh và thứ sinh, rừng thứ sinh nhiều cây họ Dầu, đồng cỏ ngập nước theo mùa, rừng thứ sinh ven sông, cây bụi và đồng cỏ.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Tham quan các di tích lịch sử như căn cứ kháng chiến của Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa Nam Việt Nam (PRG), Đài phát thanh PRG, Nhà in Trần Phú và Thông tấn xã Việt Nam. Các hoạt động du lịch sinh thái bao gồm tham quan các kiểu rừng đặc trưng của công viên, ngắm chim, câu cá và cắm trại, v.v. Có các tuyến du lịch được thiết kế dành cho học sinh tham quan và học tập về bảo vệ môi trường.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA BẠCH MÃ

Thành phố Huế

Năm công bố là AHP: 2022

Ẩn dưới những cánh rừng nguyên sinh bạt ngàn của Vườn Quốc gia Bạch Mã là một kho tàng vô giá về đa dạng sinh học, nơi lưu giữ hệ động - thực vật phong phú và các nguồn gen quý hiếm. Vườn quốc gia Bạch Mã còn thể hiện những giá trị văn hóa, lịch sử và môi trường độc đáo.

DIỆN TÍCH: 406,945 km²

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

Hệ sinh thái rừng thường xanh nhiệt đới và cận nhiệt đới; Khoảng 40% hệ sinh thái rừng được ghi nhận tại Vườn quốc gia Bạch Mã vẫn còn nguyên vẹn, không có sự can thiệp của con người.

Tổng số loài đặc hữu của Việt Nam tại Vườn quốc gia Bạch Mã là 204 loài, bao gồm các loài tiêu biểu như: *Nageia fleuryi*, *Schefflera pacoensis*, *Canarium subulatum*, *Peltophorum dasyrachis*.

2.421 loài thực vật (bao gồm 74 loài được liệt kê trong Sách Đỏ Việt Nam (2007), 20 loài được liệt kê trong Danh sách Đỏ IUCN (2016) và 204 loài đặc hữu) và 1.728 loài động vật (bao gồm 70 loài được liệt kê trong Sách Đỏ Việt Nam (2007), 52 loài được liệt kê trong Danh sách Đỏ IUCN (2016) và 15 loài đặc hữu).

Hệ thực vật độc đáo: 204 loài thực vật đặc hữu, 74 loài thực vật quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng nằm trong Sách đỏ Việt Nam (2007) và 21 loài thực vật nằm trong Sách đỏ IUCN (2016), tiêu biểu như *Fokienia hodginsii*, *Cephalotaxus mannii*, *Keteleeria evelyniana*, *Aquilaria crassna*, *Sindora tonkinensis*, *Sindora siamensis*, *Hopea siamensis*, *Melanorhoea usitata*, *Dalbergia oliveri*.

Hệ động vật độc đáo: 15 loài động vật đặc hữu, 70 loài động vật quý hiếm và có nguy cơ tuyệt chủng được liệt kê trong sách đỏ Việt Nam (2007) và 52 loài động vật được liệt kê trong Sách đỏ IUCN (2016) như *Anguilla marmorata*, *Physignathus cocincinus*, *Python molurus*, *Bungarus fasciatus*, *Cuora galbinifrons*, *Platysternon megacephalum*, *Lophura edwardsi*.

Các kiểu hệ sinh thái: Hệ sinh thái rừng thường xanh nhiệt đới và cận nhiệt đới; Khoảng 40% hệ sinh thái rừng tại Vườn quốc gia Bạch Mã vẫn còn nguyên vẹn, không có sự can thiệp của con người.

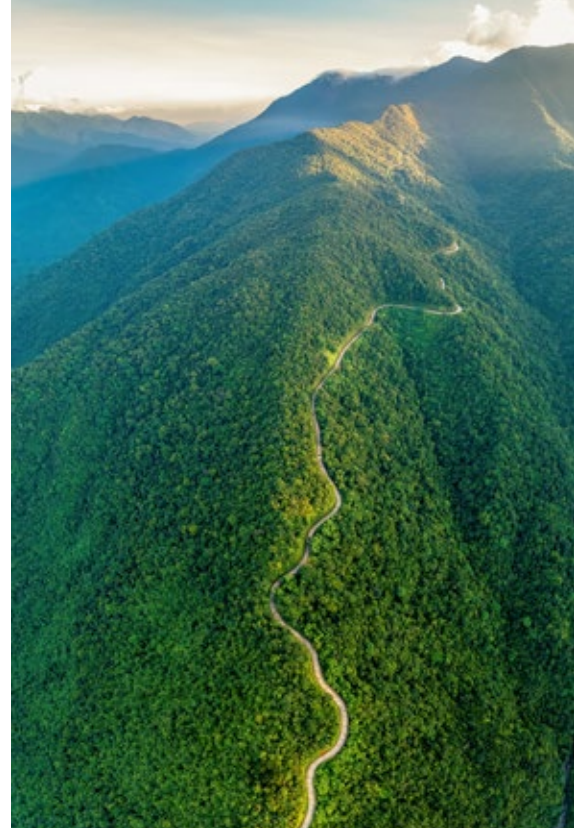
Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Các hoạt động giải trí ngoài trời, tham quan, ngắm chim, tắm suối nước nóng, khám phá lịch sử, kiến trúc, thiên nhiên và cảnh quan.

Năm 2016, dự án phát triển du lịch sinh thái Vườn quốc gia Bạch Mã giai đoạn 2016-2020 đã được Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn phê duyệt. Vườn quốc gia đã phối hợp với các Ủy ban nhân dân các cấp và các bên liên quan để xây dựng kế hoạch phát triển cơ sở hạ tầng du lịch sinh thái.

Nhiều thác nước và dòng suối tuyệt đẹp nằm cả bên trong và ở vùng đệm của Vườn quốc gia cũng như đỉnh Bạch Mã sẽ thu hút nhiều du khách trong tương lai. Những con đường mòn nhỏ với nhiều loài động vật quý hiếm cũng sẽ là điểm đến chính của nhiều người yêu thiên nhiên trên toàn thế giới.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA CÔN ĐẢO

Thành phố Hồ Chí Minh (tỉnh Bà Rịa- Vũng tàu cũ)

Năm công bố là AHP: 2022

Vườn quốc gia Côn Đảo là di sản vô giá, nơi hội tụ hài hòa giữa thiên nhiên, lịch sử và văn hóa tâm linh, đồng thời là một trong những trung tâm đa dạng sinh học biển quan trọng nhất Việt Nam. Khu vực biển Côn Đảo ghi nhận hơn 1.300 loài sinh vật biển, trong đó có trên 300 loài san hô, 5 trong số 7 loài rùa biển trên thế giới thường xuyên lên bãi đẻ trứng. Sự kết hợp hiếm có giữa giá trị sinh thái biển tầm cỡ quốc tế với không gian lịch sử - tâm linh đặc biệt đã tạo nên vị thế độc đáo của Côn Đảo, vừa là vùng lõi bảo tồn thiên nhiên vừa là điểm đến mang chiều sâu văn hóa.

DIỆN TÍCH: 463,063 km²

CÁC TÊN GỌI QUỐC TẾ KHÁC: Khu Ramsar Côn Đảo, Danh lục Xanh IUCN.

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

1.077 loài thực vật có mạch, 25 loài động vật có vú, 85 loài chim, 50 loài bò sát và 19 loài lưỡng cư.

354 loài san hô, 4 loài động vật có vú biển, 208 loài thực vật phù du, 143 loài động vật phù du.

Hệ thực vật độc đáo:

Đặc hữu: *Dipterocarpus condorensis*, *Ilex condorensis*, *Pavetta condorensis* và *Psychotria condorensis*. Các loài thực vật có mạch bị đe dọa toàn cầu và gần bị đe dọa bao gồm *Cycas micholitzii* (VU), *Cycas siamensis* (VU), *Cycas pectinata* (VU), Gỗ cẩm lai Miến Điện *Dalbergia bariensis* (EN), *Azelia xylocarpa* (EN), Gỗ đàn hương đỏ *Pterocarpus indicus* (VU), *Bruguiera hainesii* (CR), *Cycas rumphii* (NT) và *Platyclusus Orientalis* (NT).

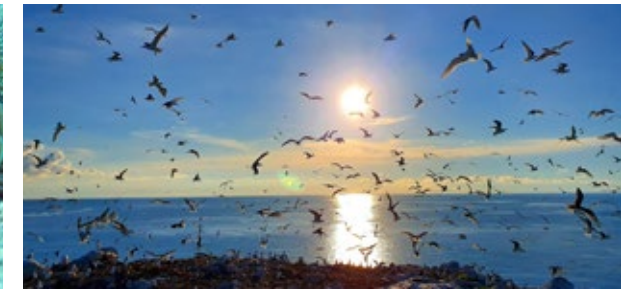
Hệ động vật độc đáo: Sóc đen khổng lồ Côn Sơn (*Ratufa bicolor condorensis*) hay Khỉ đuôi dài Côn Sơn (*Macaca fascicularis condorensis*). Các loài bò sát đặc hữu như Thằn lằn mắt tròn Côn

Đảo (*Cnemaspis boulengerii*) và Rắn Kukri Côn Đảo (*Oligodon condaoensis*).

Các kiểu hệ sinh thái: Rừng trên cạn, rừng ngập mặn, thảm cỏ biển và rạn san hô.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Du lịch thể thao: đi bộ đường dài, leo núi, bơi lội, lặn biển và lặn ngắm san hô, thăm bãi đẻ trứng của rùa biển, thả rùa con, v.v.; các hoạt động kết hợp du lịch - nghiên cứu khoa học khác. Vườn đã được công nhận là khu du lịch sinh thái biển - đảo và văn hóa - lịch sử - tâm linh chất lượng cao trong Quy hoạch tổng thể quốc gia và tỉnh về phát triển khu du lịch.

Liên hệ:

KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN VĂN HOÁ ĐỒNG NAI

Tỉnh Đồng Nai
Năm công bố là AHP: 2025

Với diện tích hơn 100.000 ha rừng và hồ tự nhiên, là một trong những “kho báu đa dạng sinh học” hiếm có của vùng Đông Nam Bộ. Nhiều loài quý hiếm, nguy cấp được ghi trong Sách đỏ Việt Nam và IUCN như voi châu Á, bò tót, gấu mặt trời, báo mây và vọc chân đen, cùng các loài chim đặc hữu tạo nên bức tranh sinh thái phong phú và cân bằng. Đặc biệt, khu bảo tồn còn là ngôi nhà cuối cùng của đàn voi hoang dã khoảng 22 cá thể - điểm nhấn độc đáo cho nghiên cứu khoa học và du lịch sinh thái.

DIỆN TÍCH: 100.000 ha

DANH HIỆU QUỐC TẾ KHÁC: Khu dự trữ sinh quyển Thế giới Đồng Nai

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

 Hệ thực vật độc đáo: Có khoảng 1.552 loài thực vật bậc cao thuộc 166 họ, 95 bộ, 10 lớp và 6 ngành khác nhau, phản ánh đa dạng sinh học đáng kể của khu rừng nguyên sinh này. Trong số đó có 71 loài cây quý hiếm, bao gồm 43 loài nằm trong Sách đỏ của IUCN và 36 loài trong Sách đỏ Việt Nam, cùng nhiều loài cây có giá trị dược liệu và đặc sản rừng cần bảo tồn.

 Hệ động vật độc đáo: Với hơn 2.200 loài động vật khác nhau đang sinh sống trong hệ sinh thái rừng nguyên sinh rộng hơn 100.000 ha, bao gồm gần 68.000 ha đất rừng và hơn 32.000 ha mặt nước hồ Trị An. Trong số này có rất nhiều loài nguy cấp, quý, hiếm được ghi trong Sách đỏ Việt Nam và IUCN như voi châu Á, bò tót, báo gấm, gấu chó, vọc chà vá chân đen và các loài chim đặc hữu.

 Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Du khách có thể khám phá hồ Trị An mê mông, đi dạo trong rừng nguyên sinh, tham quan các thác nước, đảo nhỏ, hay trải nghiệm du lịch cộng đồng gắn với văn hóa dân tộc địa phương. Từ dạo bộ giữa rừng, ngắm chim quý đến nghỉ dưỡng ven hồ, khu bảo tồn mang đến hành trình kết hợp giữa thiên nhiên hoang sơ, vẻ đẹp lịch sử và trải nghiệm văn hóa độc đáo.

 Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA XUÂN THỦY

Tỉnh Ninh Bình (tỉnh Nam Định cũ)

Năm công bố là AHP: 2025

Vườn quốc gia Xuân Thủy được coi như điểm học tập và nghiên cứu khoa học về đa dạng sinh học và giáo dục môi trường hàng đầu tại miền Bắc, Việt Nam. Hệ sinh thái rừng ngập mặn và bãi triều nơi đây nuôi dưỡng hàng trăm loài chim nước quý hiếm, trong đó có mỏ thìa chiếm tới 1/5 tổng quần thể thế giới. Không chỉ là điểm dừng chân quan trọng của chim di cư trên hành trình Bắc - Nam, Xuân Thủy còn đóng vai trò then chốt trong duy trì cân bằng sinh thái, bảo vệ nguồn thủy sản và phòng chống xâm thực ven biển, đây cũng là Khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam.

DIỆN TÍCH:

DANH HIỆU QUỐC TẾ KHÁC: Khu Ramsar Xuân Thủy, VQG Xuân Thủy là vùng lõi của Khu Dự trữ Sinh quyển Thế giới Châu thổ sông Hồng.

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

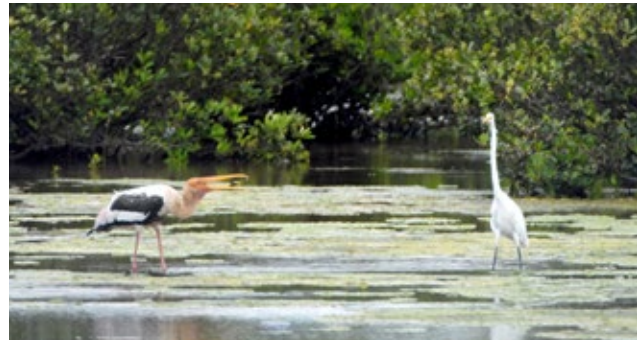
Hệ thực vật độc đáo: Đã thống kê hơn 200 loài thực vật bậc cao, trong đó có các quần xã rừng ngập mặn, bãi triều và thảm cỏ ngập nước. Đã ghi nhận một số loài thực vật quý hiếm có tên trong Sách Đỏ Việt Nam như cỏ ngạn (*Scirpus kimsonensis*) và cóc đỏ (*Lumnitzera littorea*), góp phần khẳng định giá trị bảo tồn cao và ý nghĩa khoa học của khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam.

Hệ động vật độc đáo: Hệ động vật tại Xuân Thủy thể hiện tính đa dạng sinh học cao với nhiều nhóm loài khác nhau, trong đó nổi bật nhất là hệ chim nước di cư và các loài thủy sinh. Tại đây đã ghi nhận 222–250 loài chim thuộc nhiều họ khác nhau, trong đó có khoảng 166 loài chim di cư, trở thành điểm dừng chân, trú đông quan trọng trên tuyến di cư châu Á - Úc; trong mùa di cư có thể có 30-40 nghìn cá thể chim tập trung mỗi năm. Ngoài nhóm chim, hệ động vật còn bao gồm 155 loài cá, 385 loài động vật không xương sống, 427 loài côn trùng, hàng trăm loài động vật thủy sản như cua, ghe, sò, và cả 9 loài động vật có vú như mèo cá, cùng nhiều loài bò sát và lưỡng cư khác.

Các kiểu hệ sinh thái: bãi triều ven biển, Rừng ngập mặn, các kênh rạch, cửa sông và đầm nước lợ, các bãi cát và dải cồn ven bờ.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Đây là điểm đến du lịch sinh thái tiêu biểu với nhiều hoạt động gắn liền hệ sinh thái đất ngập nước của sông - ven biển. Du khách có thể tham gia xem chim di cư tại các bãi bùn và cồn cát như Cồn Lu, Cồn Lặc, đi thuyền khám phá rừng ngập mặn, du khảo sinh thái đi bộ hoặc đạp xe qua bãi triều và kênh rạch tự nhiên, kết hợp chụp ảnh thiên nhiên và tìm hiểu đa dạng sinh học, tham quan làng chài, nuôi ngao, đánh bắt thủy sản và thưởng thức ẩm thực địa phương.

Liên hệ:

VƯỜN QUỐC GIA PÙ MÁT

Tỉnh Nghệ An
Năm công bố là AHP: 2025

Nằm ở vị trí tiếp giáp với Lào, VQG Pù Mát tọa lạc trên dãy Trường Sơn Tây - một trong những vùng núi cao và rừng nguyên sinh ít bị tác động nhất Việt Nam. Vị trí địa lý này tạo nên hệ sinh thái độc đáo, đa dạng với mạng lưới rừng, suối và thác, là môi trường sống lý tưởng cho nhiều loài quý hiếm, nguy cấp như saola - “kỳ lân châu Á”, vọc má trắng Bắc Bộ, khỉ đỏ chân, hổ và voi châu Á. VQG Pù Mát đóng vai trò then chốt trong bảo tồn hệ sinh thái, nguồn gen tự nhiên và nghiên cứu khoa học, đồng thời giữ vị trí chiến lược về sinh thái và cảnh quan núi rừng cho miền Bắc và Việt Nam.

DIỆN TÍCH:

GIÁ TRỊ ĐA DẠNG SINH HỌC:

 Hệ thực vật độc đáo: Khoảng 2.461-2.691 loài thực vật bậc cao được xác nhận phân bố trong rừng nguyên sinh, thuộc hơn 900 chi và hơn 200 họ khác nhau, bao gồm rừng thường xanh, rừng hỗn hợp và rừng trên núi cao, trong đó hàng chục loài nằm trong Sách Đỏ Việt Nam và IUCN do có giá trị bảo tồn cao. Thực vật phong phú gồm: nhiều loài cây gỗ quý, cây thuốc, cây ăn quả và thảo thực vật đặc hữu, góp phần tạo nên một trong những kho di truyền thực vật quan trọng nhất của Việt Nam và Đông Dương.

 Hệ động vật độc đáo: Hệ động vật vô cùng phong phú và đa dạng ở Việt Nam, với số liệu nghiên cứu cho thấy nơi đây ghi nhận khoảng 132 loài động vật có vú thuộc 11 bộ và 30 họ, trong đó có 42 loài thú lớn như voi, hổ, sao la và chà vá chân nâu; khoảng 361 loài chim thuộc 49 họ và 15 bộ, cùng 86 loài lưỡng cư và bò sát, 83 loài cá và hàng trăm loài côn trùng khác như 459 loài bướm và nhiều loài kiến đặc trưng cho rừng nhiệt đới Trường Sơn.

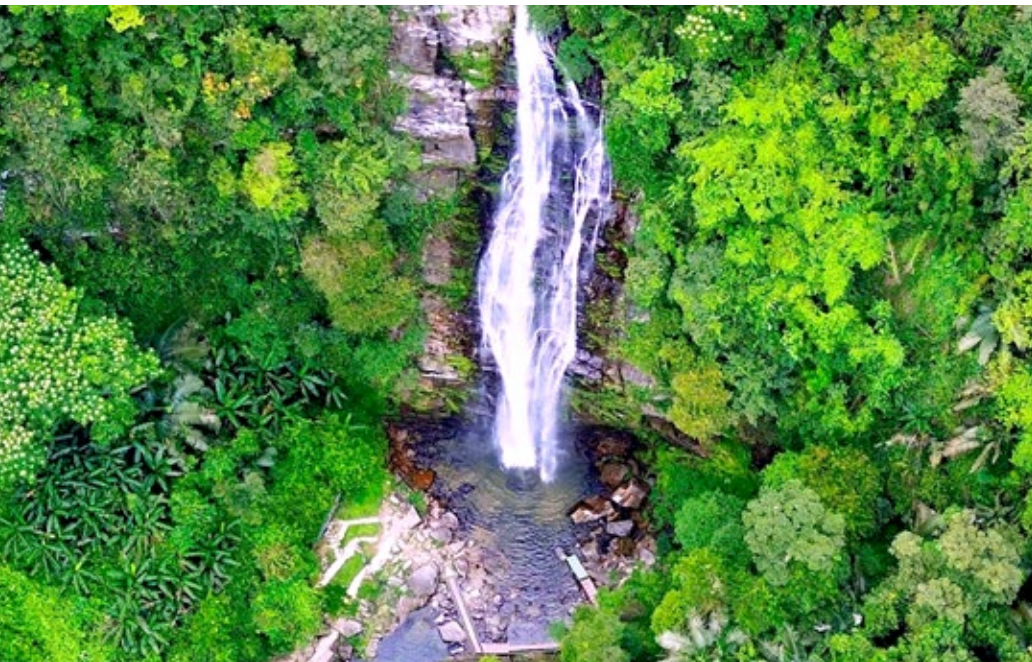
Các kiểu hệ sinh thái: Rừng kín thường xanh mưa ẩm nhiệt đới, đây là sinh cảnh chủ đạo, phân bố trên phần lớn diện tích vườn, đặc biệt ở độ cao trung bình; Rừng kín thường xanh á nhiệt đới núi thấp và núi cao; sông, suối và thủy vực nội địa; trảng cây bụi, trảng cỏ và rừng thứ sinh.

Các điểm du lịch và tham quan sinh thái: Du khách có thể tham quan rừng nguyên sinh, du khảo sinh thái đi bộ hoặc đi xe đạp qua các tuyến rừng và thung lũng, ngắm chim và động vật hoang dã, tham quan các thác nước, suối và hồ tự nhiên, cùng trải nghiệm văn hóa, đời sống cộng đồng dân tộc Thái, Khơ Mú và thưởng thức ẩm thực địa phương.

Liên hệ:

***“Bảo tồn không chỉ là gìn giữ thiên nhiên,
mà là bảo vệ tương lai của chính chúng ta.”***

NHÀ XUẤT BẢN TÀI NGUYÊN - MÔI TRƯỜNG VÀ BẢN ĐỒ VIỆT NAM

Trụ sở chính: Số 85 Nguyễn Chí Thanh, phường Giảng Võ, TP Hà Nội

Tel: (024) 38344 108 - E-mail: qlxb@bando.com.vn

Website: www.bando.com.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Chủ tịch kiêm Tổng giám đốc: Lê Minh Hải

Trưởng ban biên tập: Đào Thị Hậu

Biên tập viên: Trần Thị Nga

Thiết kế: Công ty TNHH Thiết kế Bảo Nam

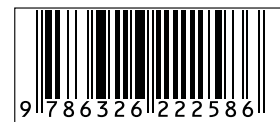
In 120 cuốn, khuôn khổ: 20.5x20.5cm tại công ty TNHH Thiết kế Bảo Nam

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 5552-2025/CXBIPH/02-858BaĐ

Quyết định xuất bản số: 159/QĐ-NXBTNMT ngày 23/12/2025

In xong và nộp lưu chiểu năm 2025

Mã số ISBN: 978-632-622-258-6

Sách không bán

Sách thuộc bản quyền của Cục Bảo tồn thiên nhiên và Đa dạng sinh học

Nguồn ảnh: Cục Bảo tồn thiên nhiên và Đa dạng sinh học tổng hợp